

บทที่ 5

สรุปและวิเคราะห์

การศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างลาวกับไทย โดยได้ยกประเด็นการก่อสร้างสะพานมิตรภาพลาว-ไทย มาเป็นตัวอย่างปัญหาในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ เป็นการศึกษาโดยใช้เหตุการณ์เปลี่ยนแปลงระหว่างประเทศและภายในประเทศทั้งสองในยุคสงครามเย็นเป็นหลัก เพื่อใช้ในการวิเคราะห์หาสาเหตุที่ทำให้ลาวและไทยตกลงที่จะสร้างสะพานมิตรภาพลาว-ไทย แห่งแรกนี้ขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ปัจจัยที่ทำให้เกิดความขัดแย้งระหว่างกัน และปัจจัยที่ทำให้เกิดการปรับความสัมพันธ์ระหว่างกัน และท้ายที่สุดปัจจัยที่นำไปสู่ความร่วมมือที่จะสร้างสะพานดังกล่าว

ในช่วงสองทศวรรษหลังการสิ้นสุดของสงครามเย็น สภาพแวดล้อมทั้งทางด้านเศรษฐกิจ การเมือง และสังคมระหว่างประเทศได้มีการเปลี่ยนแปลงไปมาก การสิ้นสุดสงครามเย็น และการเปลี่ยนแปลงจากความขัดแย้งทางด้านการเมืองมาสู่ความร่วมมือทางด้านเศรษฐกิจ ก่อนหน้านี้ปัจจัยหนึ่งซึ่งส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างลาว-ไทยก็คือการตกอยู่ระยะของสงครามเย็น ซึ่งเป็นความขัดแย้งกันระหว่างสองมหาอำนาจคือ สหภาพโซเวียต (สังคมนิยม) และสหรัฐอเมริกา (โลกเสรี) ในระยะดังกล่าวขบวนการประเทศลาวได้รับการสนับสนุนจาก สหภาพโซเวียตและประเทศค่ายสังคมนิยมด้วยกันเอง ส่วนฝ่ายไทยก็ได้รับการสนับสนุนจาก สหรัฐ และฝ่ายตะวันตก ถึงแม้ไทยจะมีความสัมพันธ์ที่ดีกับลาวในช่วงก่อนลาวเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครองในปี ค.ศ. 1975 แต่ก็เป็นความสัมพันธ์กับพวกพันธมิตรด้วยกันเอง (ลาวฝ่ายขวา) และได้ดำเนินการปราบปรามฝ่ายขบวนการประเทศลาว ซึ่งเห็นว่าเป็นภัยคุกคามต่อความมั่นคงของตน ถึงแม้ว่าแนวความคิดที่จะก่อสร้างสะพานมิตรภาพข้ามแม่น้ำโขงระหว่างลาว-ไทยจะเกิดขึ้นนับจากปี ค.ศ. 1956 เป็นต้นมาก็ตาม แต่โครงการดังกล่าวก็ไม่ได้ได้รับความสนใจจากประเทศเจ้าภาพเท่าใดนัก เนื่องจากในลาวเองได้เกิดความขัดแย้งภายในขึ้นจนนำไปสู่สงครามกลางเมืองหลายครั้ง ถึงแม้ว่าในปี ค.ศ. 1971 ธนาคารพัฒนาแห่งเอเชียจะนำเสนอความช่วยเหลือในรูปแบบเงินกู้ก็ตาม แต่เมื่อศึกษาดูแล้วกลับพบว่าการสร้างสะพานในลักษณะดังกล่าวยังไม่คุ้มค่าเพียงพอต่อการลงทุน ต่อมาจึงได้มีการออกแบบลักษณะของสะพานใหม่จากเดิมเป็นโครงสร้างเหล็กให้เป็นแบบคอนกรีตอัดแรง เพื่อเป็นการลดต้นทุนในการก่อสร้าง แต่โครงการดังกล่าวก็ไม่ได้ได้รับความสนใจเท่าที่ควร เมื่อในลาวเองก็ยังตกอยู่ในภาวะสงครามมาตลอดตั้งข้างต้น จนถึงเมื่อปี ค.ศ. 1975 ขบวนการประเทศลาวจึงสามารถโค่นล้มระบอบการปกครองแบบเดิมและประกาศเป็นประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว โดยมีระบอบการปกครองแบบสังคมนิยม ดังนั้นโครงการดังกล่าวจึงถูกยกเลิกไป

นับจากปี ค.ศ. 1975 เป็นต้นมา บรรดาประเทศอินโดจีนได้เปลี่ยนระบอบการปกครอง โดยพรรคคอมมิวนิสต์ ระบบการเมืองภายในสองประเทศคือลาวและเวียดนามมีความมั่นคงพอสมควร แต่ได้เกิดมีปัญหาความขัดแย้งภายในประเทศกัมพูชาขึ้น เมื่อเกิดมีสองแนวทางนโยบายที่ต่างกัน ถึงแม้จะเป็นพรรคคอมมิวนิสต์ด้วยกันเองก็ตาม ซึ่งโดยรวมแล้วทางฝ่ายเขมรแดงจะมีสายใยมาจากจีน ส่วนฝ่ายเฮงสัมรินจะมีสายใยมาจากเวียดนาม ดังนั้นเมื่อปฏิวัติประเทศเสรีจลันการกิจต่อมาก็คือพัฒนาประเทศ แต่ตรงข้ามเมื่อทั้งสองฝ่ายไม่มีแนวคิดที่สอดคล้องกัน นำไปสู่การเกิดสงครามกลางเมืองขึ้น ในที่นี้ลาวเองได้ประกาศให้การสนับสนุนฝ่ายเฮงสัมริน ส่วนไทยสนับสนุนพอลพต หรือเขมรแดง ดังนั้นความสัมพันธ์ระหว่างลาวและไทยในระยะดังกล่าวจึงอยู่ในลักษณะไม่เป็นมิตรต่อกัน จนในที่สุดเมื่อเฮงสัมรินสามารถที่จะปราบพอลพตได้ในปี ค.ศ. 1979 เมื่อปัญหา กัมพูชาจบสิ้น แม้ว่าในระยะช่วงหลังปี ค.ศ. 1975 เป็นต้นมา การเมืองภายในลาวมีเสถียรภาพพอสมควร แต่กลับเป็นระบอบการปกครองคนละแนวทางกับประเทศไทย ความสัมพันธ์ระหว่างลาว-ไทยในช่วงนี้ เป็นไปในลักษณะความไม่ไว้วางใจซึ่งกันและกัน ถึงจะมีข้อตกลงเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาต่างๆอยู่บ้างแต่ก็ไม่ได้มีการปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม รวมถึงการสานต่อแนวความคิดที่จะสร้างสะพานข้ามแม่น้ำโขงระหว่างลาว-ไทยจากเดิม

อย่างไรก็ตาม เมื่อเหตุการณ์ระหว่างประเทศเปลี่ยนไปครั้งใหม่ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ความล้มเหลวทางเศรษฐกิจของประเทศสังคมนิยมในยุโรปตะวันออกและสหภาพโซเวียต ในต้นทศวรรษ 1980 จนนำไปสู่การเสนอแนวความคิดใหม่หรือจินตนาการใหม่ (New Thinking) ของนายกอร์บาเชฟ เกี่ยวกับนโยบายปฏิรูปเปเรสตรอยก้า (Perestroika) และกลาสโนสตี (Glasnost) ในปี ค.ศ. 1985 เพื่อพัฒนาโครงสร้างของระบบเศรษฐกิจให้ดีขึ้น แต่กลับล้มเหลวและเกิดการต่อต้านบางประเทศจำนวนหนึ่ง จนนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงระบอบทางการเมืองของประเทศสังคมนิยมในยุโรปตะวันออกและสหภาพโซเวียตในปี ค.ศ. 1988 และ 1991 ตามลำดับ ความเปลี่ยนแปลงดังกล่าวนี้ได้ส่งผลกระทบต่อประเทศลาวไปด้วยซึ่งเป็นประเทศสังคมนิยมหนึ่ง ซึ่งผ่านมาก็เคยได้รับความช่วยเหลือจากบรรดาประเทศเหล่านั้น จากนโยบายดังกล่าวของนายกอร์บาเชฟ ลาวเองก็ได้มีนโยบาย "จินตนาการใหม่" เพื่อปฏิรูประบบเศรษฐกิจของตนเช่นเดียวกัน โดยเริ่มจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจฉบับที่สอง (ค.ศ. 1986-1990) เป็นต้นมา แต่การพัฒนาเศรษฐกิจในรูปแบบดังกล่าวของลาวกลับไม่ได้รับผลเท่าที่ควรในระยะสองปีแรก บวกกับการช่วยเหลือของบรรดาประเทศสังคมนิยมในยุโรปตะวันออกและสหภาพโซเวียตก็ลดลง เมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในประเทศเหล่านั้น เพื่อแก้ไขสภาพการฝืดเคืองของเศรษฐกิจในลาว ลาวต้องการดึงดูดนักลงทุนจากต่างประเทศมากขึ้น โดยได้ออกกฎหมายการลงทุนในปี ค.ศ. 1988 ประกอบกับการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในไทย คือการก้าวขึ้นมาดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีของพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ ในปี ค.ศ. 1988 โดยมุ่งเน้นที่จะสร้างสัมพันธภาพอันดีกับประเทศเพื่อนบ้านโดยเฉพาะประเทศอินโดจีน จึงได้มีนโยบายที่เรียกว่า "เปลี่ยนอินโดจีนจากสนามรบมาเป็นสนามการค้า" เพื่อส่งเสริมการค้าและการลงทุน

ระหว่างประเทศ เมื่อแนวคิดดังกล่าวของทั้งลาวและไทยสอดคล้องกัน เส้นทางเชื่อมต่อระหว่างลาวและไทยโดยข้ามแม่น้ำโขง จึงถูกตกลงที่จะสร้างขึ้นในปีค.ศ. 1988 นี้เอง เพื่อเป็นเส้นทางอำนวยความสะดวกในการคมนาคมระหว่างประเทศลาวและไทยไปสู่ภูมิภาคนี้

จากนั้นมาโครงการก่อสร้างสะพานมิตรภาพก็ได้รับการพัฒนาอย่างเป็นระบบมาตลอด จนถึงวันที่ 19 มกราคม ค.ศ. 1990 ทั้งสามประเทศลาว ไทย และออสเตรเลีย ได้มีบันทึกระหว่าง รัฐบาลสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว รัฐบาลแห่งเครือจักรภพออสเตรเลีย และรัฐบาลแห่งราชอาณาจักรไทย เกี่ยวกับการสร้างสะพานมิตรภาพข้ามแม่น้ำโขงเวียงจันทน์-หนองคาย ระหว่างลาว-ไทย และมีพิธีเปิดโครงการดังกล่าวในวันที่ 24 พฤศจิกายน ค.ศ. 1991 โครงการดังกล่าวได้รุดหน้ามาตลอดและแล้วเสร็จก่อนกำหนด ได้มีพิธีเปิดนำใช้สะพานดังกล่าวในวันที่ 8 เมษายน ค.ศ. 1994 โดยมีพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจะเสด็จพระราชดำเนินทรงเป็นองค์ประธานในพิธีเปิดดังกล่าว ร่วมกับประธานประเทศแห่งสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว โดยนายจอห์น คิตติง นายกรัฐมนตรีออสเตรเลีย ได้เป็นผู้ส่งมอบสะพานให้เป็นของขวัญจากประชาชนออสเตรเลียให้แก่ท่านคำไต สีพันดอน นายกรัฐมนตรีแห่งสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และนายชวน หลีกภัย นายกรัฐมนตรีแห่งราชอาณาจักรไทย

สะพานมิตรภาพลาว-ไทยทำให้สามารถมีการติดต่อไปมาหาสู่ระหว่างประเทศลาว-ไทยสะดวกและรวดเร็วยิ่งขึ้น และถือว่าเป็นเส้นทางสัญจรเพื่อการคมนาคมและการขนส่งสินค้าผ่านแดนสามารถกระทำได้โดยสะดวก และสิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายต่ำกว่าจึงทำให้สะพานนี้มีความสำคัญทางด้านเศรษฐกิจเป็นอย่างมาก อีกทั้งยังมีความสำคัญเป็นพิเศษในทางด้านการเมืองระหว่างประเทศ เพราะมีลักษณะเป็นสัญลักษณ์ของการเปลี่ยนแปลงในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในแง่ของการกลับคืนสู่สภาพปกติหลังจากที่มีความตึงเครียดในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศทั้งสองเป็นระยะเวลายาวนานถึงขั้นปะทะกันด้วยอาวุธ ความแตกต่างทางด้านอุดมการณ์ทางการเมืองและลัทธิการปกครองส่งผลให้ลาวและไทยแยกกันอยู่คนละฝ่ายในช่วงของสงครามเย็น และเพื่อที่จะเน้นถึงการย่างเข้าสู่ศักราชใหม่ของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศลาวและไทยอย่างสร้างสรรค์ยิ่งขึ้น ดังนั้นในสนธิสัญญาก่อสร้างสะพานนี้จึงเรียกว่า “สะพานมิตรภาพ” (Friendship Bridge) สำหรับทางด้านยุทธศาสตร์สะพานนี้ก็มีความสำคัญอย่างยิ่ง ดังนั้นการที่มีการก่อสร้างสะพานนี้ขึ้นมาก็เป็นเครื่องบ่งชี้ที่แสดงให้เห็นว่าความสัมพันธ์ระหว่างประเทศลาวและประเทศลาวอยู่ในระดับที่ค่อนข้างดี และในขณะเดียวกันก็จะเป็นประโยชน์ต่อเศรษฐกิจของประเทศลาว ไทย ประเทศออสเตรเลีย และประเทศอื่นๆในอาเซียนด้วยโดยปริยาย ดังในบทปราศรัยของท่านคำไต สีพันดอน ในระหว่างพิธีการเปิดโครงการสะพานมิตรภาพลาว-ไทย ในวันที่ 24 เมษายน ค.ศ. 1991 ว่า¹

¹ เวียงจันทน์ใหม่, 26 เมษายน 1991, หน้า 1-2.

“แม่น้ำโขงซึ่งเป็นหนึ่งในบรรดาแม่น้ำใหญ่ของโลก มีประโยชน์อันใหญ่หลวงให้แก่บรรดาประเทศที่แม่น้ำโขงไหลผ่าน ในการทำมาหากินและการพัฒนาเศรษฐกิจของชาติตน โดยเฉพาะของสองชาติลาวและไทย แล้วแม่น้ำโขงยังมีความหมายเป็นสายน้ำที่เชื่อมความสัมพันธ์ไมตรีในสถานะบ้านใกล้เรือนเคียงระหว่างกันอีกด้วย มาระยะนี้การพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจและวัฒนธรรมระหว่างสองประเทศลาว-ไทยก็คือระหว่างประเทศในภูมิภาค ได้มีการขยายตัวขึ้นเรื่อยๆ ซึ่งเรียกร่องให้มีเส้นทางคมนาคมที่อำนวยความสะดวก ดังนั้นการสร้างสะพานแห่งนี้ จึงเป็นการก่อสร้างโครงการด้านคมนาคมที่มีความสำคัญยิ่งในเฉพาะหน้าก็คือในระยะยาวนาน เมื่อโครงการนี้ซึ่งเป็นกิจกรรมระหว่างชาติได้รับการก่อสร้างสำเร็จแล้ว ก็จะนำผลประโยชน์อันใหญ่หลวงมาให้สองประเทศลาว-ไทย จะเป็นการประกอบส่วนในการเพิ่มทิวทัศน์ภูมิทัศน์ และการร่วมมือระหว่างประเทศต่างๆ ในภาคพื้นอีกด้วย พร้อมกันนั้นก็ เป็นสัญลักษณ์แห่งไมตรีจิตมิตรภาพและการร่วมมือระหว่างสามประเทศลาว ไทย และออสเตรเลีย ...

ความชื่นชมยินดีต่อสายพัวพันมิตรภาพ และการร่วมมือ ระหว่าง สปป.ลาว และ ราชอาณาจักรไทยที่นับวันมีบาดก้าวขยายตัว พวกข้าพเจ้าเชื่อมั่นว่าการสร้างสะพานมิตรภาพแห่งนี้ ยิ่งจะทำให้การพัวพันอันดีระหว่างประเทศทั้งสอง ที่เป็นประเทศบ้านใกล้เรือนเคียงกันนั้น ยิ่งแน่นแฟ้นยิ่งขึ้น จะนำคุณประโยชน์แท้จริงมาให้แก่สองประเทศลาว-ไทย ที่ต้องการให้แม่น้ำโขงเป็นแม่น้ำแห่งสันติภาพและมิตรภาพ...”

จากสภาพการณ์ต่างๆ ที่ได้เปลี่ยนไปจากเมื่อในช่วงสงครามเย็นดังที่ได้กล่าวมานั้น ในขณะเดียวกันลาวเองก็ต้องการพัฒนาเศรษฐกิจตามแนวทางที่ได้วางไว้ก็คือนโยบาย “จินตนาการใหม่” ในไทยเองก็เปลี่ยนทัศนคติต่อประเทศอินโดจีนในทางที่ดีกว่าเดิม และได้เปลี่ยนจากนโยบายต่อต้านมาเป็นนโยบายที่ส่งเสริมการค้า การลงทุน ระหว่างกันมากขึ้น ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าจากข้อสมมติฐานที่ตั้งเอาไว้ว่า การเปลี่ยนแปลงนโยบายทางการเมืองของประเทศทั้งสองเป็นปัจจัยหลัก ที่นำไปสู่ความตกลงในการก่อสร้างสะพานมิตรภาพลาว-ไทย จึงเห็นว่าคุณต้องตามที่ได้ตั้งสมมติฐานไว้